

2. *Kevin Michel*. The Modern Logistics Service Provider // www.cadrettech.com.

3. *Petri Helo, Bulcsu Szekely*. Logistics information systems: An analysis of software solutions for supply chain co-ordination. // *Industrial Management & Data Systems*. — Vol. 105 Iss: 1, 2005. — Pp. 5—18.

4. The World Bank. Port Reform Toolkit. Second Edition: Module 3. Alternative port management structures and ownership models, 2007. — P. 69—129.

5. UNCTAD secretariat. Assessment of a seaport land interface: an analytical framework. // http://www.unctad.org/en/docs/sdteflbmisc20043_en.pdf, 2004.

6. *Барсегян А. А., Куприянов М. С., Степаненко В. В., Холод И. И.* Методы и модели анализа данных: OLAP и Data Mining. — СПб.: БХВ-Петербург, 2004. — 336 с.

7. *Конноли Т., Бегг К.* Базы данных. Проектирование, реализация и сопровождение. Теория и практика: 3-е изд.: Пер. с англ. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. — 1440 с.

8. *Крук Ю. Б., Круглов М. П., Чукмасов С. О.* Проект Закону України «Про морські порти» №0881 від 23.11.2007. // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30772.

9. *Степанов О.Н.* Стратегическое управление развитием морского порта: монография. — Одесса: Астропринт, 2005. — 328 с.

Стаття надійшла до редакції 13.12.2010 р.

УДК: 330.356

В. М. Порохня, д-р екон. наук, проф.,

С. В. Льченко, аспірант,

Запорізький національний університет

РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ. Обґрунтовано сутність та структуру інтелектуального капіталу, визначено його вплив на конкурентну позицію підприємства. На основі системного підходу до управління конкурентоспроможністю підприємства визначено конкретні завдання щодо моделювання ефективності використання інтелектуального капіталу.

АННОТАЦИЯ. Обосновано сущность и структуру интеллектуального капитала, определено его влияние на конкурентную позицию предприятия. На основе системного подхода к управлению конкурентоспособностью предприятия определены конкретные задания относительно моделирования эффективности использования интеллектуального капитала.

ANNOTATION. Grounded essence and intellectual capital structure, certainly his influence on competition position of enterprise. On the basis of approach of the systems to the management of enterprise a competitiveness certainly concrete tasks in relation to the design of efficiency of the use of intellectual capital.

Інтелектуальний капітал підприємства є комплексним показником, який складається з показників людського, структурного, інформаційного та ринкового капіталу. Ці складові інтелектуального капіталу можуть бути оцінені за допомогою системи показників якісної та кількісної оцінки [1].

Конкурентоспроможність підприємства є також комплексним показником, який визначається групою чинників, що характеризують рівень системи менеджменту, кваліфікаційний рівень та творчий потенціал персоналу, наявність та ефективність використання нематеріальних активів технологічного та ринкового характеру та здобутих знань.

Конкурентоспроможність є відносним показником, який можливо визначити тільки у порівнянні з іншими підприємствами у даній галузі. Для кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства у маркетинговій практиці використовується інтегральний показник конкурентоспроможності, який складається з кількісної оцінки економічного потенціалу підприємства та експертних оцінок його продукції [2].

Традиційно розглядається конкурентоспроможність для суб'єктів трьох рівней [4]:

- на мікрорівні (конкретні види продукції, виробництва, підприємства);
- на мезорівні (регіони, галузі, корпоративні об'єднання підприємств, виробничі комплекси);
- на макрорівні (країни, народногосподарські комплекси).

У контексті даного дослідження актуальним є оцінка конкурентоспроможності саме підприємства, але на рівні мікро-, мезо- або макросередовища.

Залежно від того, на якому рівні ринків позиціонує себе підприємство, його конкурентні переваги (або відставання) будуть складатися з конкурентних переваг самого підприємства, конкурентних переваг регіону та конкурентних переваг країни (табл. 1).

**КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА
НА РИНКАХ РІЗНИХ РІВНІВ**

Суб'єкти конкурентоспроможності	Рівень ринку		
	Регіональний	Державний	Міжнародний
Підприємство	КПІ підприємства	КП підприємства	КП підприємства
Регіон		Регіональні КП	Регіональні КП
Країна			КП країни
Складові	Конкурентні	Конкурентні	Конкурентні
Конкурентоспроможності	переваги	переваги	переваги
підприємства	підприємства	підприємства	підприємства
		+КП регіону	+ КП регіону + КП країни

На нашу думку, якщо ринок регіонального масштабу і його учасникам не треба конкурувати з учасниками з інших регіонів або країн, то теоретично всі учасники регіонального ринку мають рівних зовнішні умови по доступу до фінансових та матеріальних ресурсів і їх конкурентні переваги визначаються тільки внутрішніми чинниками — можливістю адаптуватись до зміни зовнішніх умов. В умовах кризи на регіональному ринку підприємства, які мають внутрішні конкурентні переваги, скоріше та краще адаптуються до кризового становища, чим їх конкуренти на цьому ринку.

Для ринку державного рівня на конкурентоспроможність підприємства будуть впливати не тільки внутрішні конкурентні переваги самого підприємства, а й конкурентні переваги ре-

гіона, як то наявність або близькість необхідних ресурсів, вартість ресурсів, наявність трудових ресурсів, доступність фінансових ресурсів, розвинутість транспортної інфраструктури, ринкових структур та ін.

1 КП — конкурентні переваги

Якщо конкуренція на ринку світова (з виробниками інших країн на внутрішньому або зовнішньому ринку), то до регіональної складової конкурентоспроможності підприємства додається складова конкурентоспроможності країни, яка включає такі фактори, як законодавче забезпечення, податковий режим, політична стабільність та зовнішньоекономічна політика.

Отже, залежно від масштабів ринку, на якому підприємство позиціонує свою продукцію, залежність його конкурентоспроможності від зовнішніх факторів (регіональних, державних) буде збільшуватись, тим самим підвищуючи або знижуючи конкурентоспроможність суб'єкта конкурентних відносин. Виходячи з цього, в умовах фінансової кризи підприємство може обирати для себе рівень ринку (регіональний, державний, світовий) залежно від того, посилюються його конкурентні переваги за КС регіону або КС країни, чи ні [3].

На рис. 1 відображено загальну концепцію зв'язку інтелектуального капіталу та конкурентоспроможністю підприємства, відповідно до якої конкурентоспроможність підприємства є реалізацією підприємством на конкурентних ринках своїх конкурентних переваг — внутрішніх та зовнішніх.

Зовнішні конкурентні переваги підприємства складаються з показників конкурентоспроможності регіону, КС галузі та КС країни. Зовнішні конкурентні переваги важливі при оцінках конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках, або коли на вітчизняному ринку відбувається конкуренція з іноземними виробниками. Зовнішні конкурентні переваги не підлягають безпосередньому управлінню на мікрорівні — можливі тільки непрямі методи впливу на органи місцевої та державної влади для підвищення КС регіону або країни.

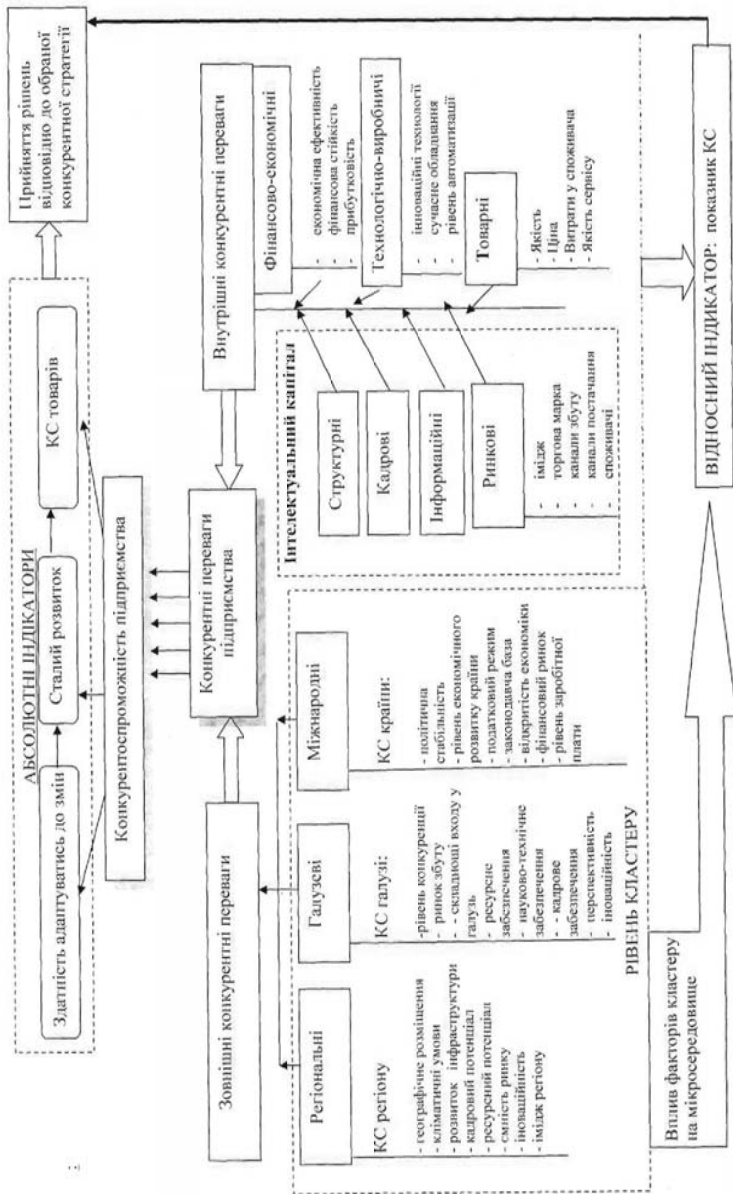

Рис. 1. Загальна модель конкурентоспроможності підприємства

Конкурентоспроможність підприємства — це здатність накопичувати такий інтелектуальний капітал (людський, структурний, інформаційний та ринковий), який забезпечує підприємству стійкі конкурентні переваги на ринках товарів та послуг у даний час і можливість швидко адаптуватись до змін зовнішнього та внутрішнього конкурентного середовища у майбутньому.

Виходячи з цього, моделювання впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємство можливо проводити на різних рівнях деталізації з урахуванням впливу рівня ринку, виду діяльності та стратегії:

1) інтегральному — вплив інтегрального показника інтелектуального капіталу на інтегральний показник конкурентоспроможності;

2) інтегрально-диференціальному — вплив інтегрального показника інтелектуального капіталу на складові конкурентоспроможності підприємства;

3) диференціально-інтегральний — вплив кожного з чинників інтелектуального капіталу на інтегральний показник конкурентоспроможності;

4) диференціальний — вплив кожного з чинників інтелектуального капіталу на кожну із складових конкурентоспроможності підприємства. Моделі різного рівня диференціації можуть виконувати різні завдання:

— інтегральна модель необхідна для визначення загальної тенденції впливу інтелектуального капіталу підприємства на конкурентоспроможність підприємства, достатність інтелектуального капіталу у порівнянні з конкурентами;

— більша ступень диференціації потрібна менеджменту підприємств для прийняття конкретних рішень по формуванню структури та обсягу інтелектуального капіталу фірми, розробки заходів по його формуванню. Для цієї мети необхідна більш детальна інформація про вплив окремих складових інтелектуального капіталу на динаміку конкурентоспроможності підприємства.

Оскільки різні складові інтелектуального капіталу впливають на різні складові конкурентоспроможності, то, на думку автора, моделювання впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємства повинно складатися з наступних завдань:

— визначення та розробка моделі чинників конкурентоспроможності підприємства;

— визначення та розробка моделі чинників інтелектуального капіталу;

— розробка моделей впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємства різних рівней диференціації. Деталізовану концептуальну модель впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємства наведено на рис. 2.

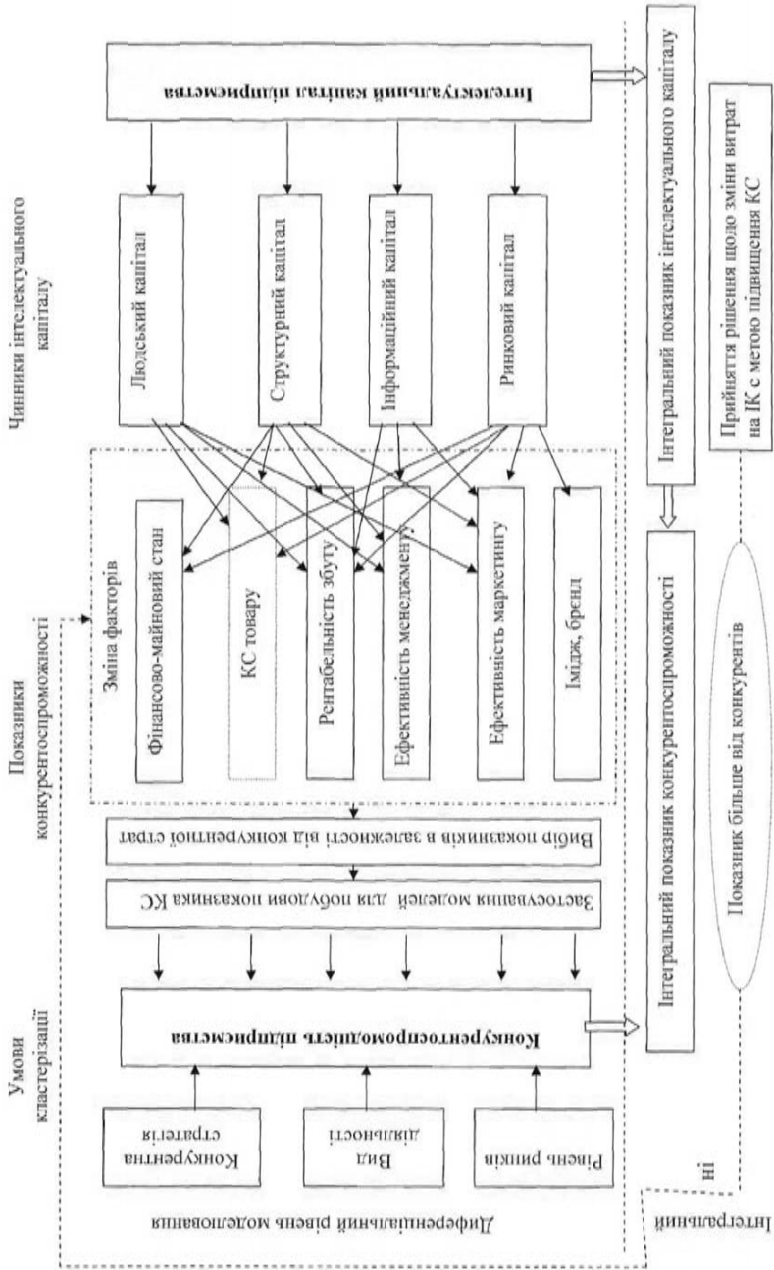

Рис. 2. Деталізована концептуальна модель впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємства

Таким чином, концепція моделювання впливу інтелектуального капіталу на конкурентоспроможність підприємства з метою прийняття стратегічних рішень на рівні підприємства, передбачає системний підхід до моделювання мезоекономічних процесів у наступних напрямках:

1. Моделювання інтелектуального потенціалу підприємства на основі наявного обсягу основних складових інтелектуального капіталу підприємства.

2. Моделювання структури інтелектуального капіталу та закономірностей його впливу на рівень конкурентоспроможності підприємств різних кластерів, сформованих за стратегічними цілями, видами діяльності та рівнями ринків.

3. Моделювання впливу інтелектуального потенціалу підприємства на інтегральний показник його конкурентоспроможності за рівнями ринків та видами діяльності.

4. Моделювання динаміки результативних показників конкурентоспроможності підприємства (доля ринку, темпи зростання долі ринку, рентабельність активів) під впливом змін чинників інтелектуального капіталу в часі.

5. Моделювання оптимальної структури витрат на інтелектуальний капітал мікроекономічної системи з метою досягнення достатнього рівня конкурентоспроможності.

6. Створення експертної системи підтримки прийняття рішень, управління конкурентоспроможністю підприємства за допомогою досягнення оптимальної структури та вартості інтелектуального капіталу.

Література

1. Гавкалова Н. Л., Маркова Н. С. Формування та використання інтелектуального капіталу. — Х.: ХНЕУ, 2006. — 252 с.

2. Гаврилюк С. П. Конкурентоспроможність підприємства на ринку туристичних послуг: Автореферат дис. к.е.н. — К., 2001. — 21 с.

3. Галиця І. Концептуальні основи та механізми забезпечення конкурентоспроможності в умовах «економіки стресу» // Вісник національної академії наук, 2007. — № 11. — С. 32—37

4. Гельвановский М. Конкурентоспособность в микро-, мезо-, макроуровневом измерении // РЗЖ. — 1998. — №3. — С. 67—70.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2010 р.